

უბიკრტო ეკო
პრადის სასაფლაო

უმბერტო ეკო

პრალის სასაფლაო

Umberto Eco

IL CIMITERO DI PRAGA

იტალიურიდან თარგმნა ხათუნა ცხადაძემ

Si ringrazia il Ministero degli Affari Esteri italiano che ha contribuito a finanziare la pubblicazione di questo libro.

მადლობას ვუხდით იტალიის საგარეო საქმეთა სამინისტროს წიგნის თარგმანის თანადაფინანსებისთვის.

© გამომცემლობა „დიოგენე“, 2014, 2016
ყველა უფლება დაცულია.

© RCS Libri S.p.A. – Milano Bompiani 2010
All rights reserved.

ISBN 978-9941-11-528-8

www.diogene.ge

სარჩევი

1. გამვლელი იმ მოქუფრულ დილას	11
2. ვინ ვარ?	16
3. „მანი“	46
4. ბაბუას დრო	69
5. კარბონარი სიმონინო	115
6. „სამსახურის“ სამსახურში	131
7. „ათასთა“ რიგებში	152
8. „ჰერაკლე“	185
9. პარიზი	207
10. დალა პიკოლა დაბნეულია	218
11. ჟოლი	220
12. ღამე პრალაში	245
13. დალა პიკოლა ამბობს, რომ ის არ არის დალა პიკოლა	271
14. „ბიარიცი“	272
15. მკვდრეთით აღმდგარი დალა პიკოლა	294
16. ბულანი	298
17. კომუნის დღეები	302
18. ოქმები	332
19. ოსმან-ბეი	346
20. რუსები?	353
21. ტაქსილი	360
22. „ემმაკი XIX საუკუნეში“	382
23. სწორად გატარებული თორმეტი წელიწადი	417
24. ღამის მსახურება	475
25. ყველაფერი თავის ადგილას დგება	499
26. საკითხის საბოლოოდ გადაწყვეტა	511
27. შეწყვეტილი დღიური	535
არასაჭირო და ზუსტებები	549
გამოყენებული ილუსტრაციები	557

პრადის
სასაფლაო

რადგან კონკრეტულ ეპიზოდებსაც დიდი მნიშვნელობა აქვს, უფრო მეტიც, სწორედ ისინი შეადგენს ისტორიული ნარატივის ძირითად ნაწილს, სიუჟეტში ჩავრთეთ ასი მოქალაქის მოედანზე საჯაროდ ჩამოხრჩობის სცენა, ორი ბერის კოცონზე დაწვის ამბავი, კომეტის გაელვება და სხვა წვრილმანების აღწერა, რაც საუკეთესო საშუალებაა ძირითადი ამბისაგან მკითხველის ყურადღების ჩამოსაშორებლად.

კარლო ტენკა, „ძაღლების ქუჩა“

I

გამგვლელი იმ მოქუფრულ დილას

გამგვლელი, რომელიც 1897 წლის მარტის იმ მოქუფრულ დილას გაბედავდა და მობერის მოედანზე გავიდოდა (ეს ადგილი, უბნის ავაზაკები მობს რომ ეძახდნენ, ჯერ კიდევ შუა საუკუნეებში ქცეულიყო საუნივერსიტეტო ცხოვრების ხალხმრავალ ცენტრად; იქვე, ვიკუს სტრამინეუსზე, ანუ ფუარის ქუჩაზე, იყო დღედაღამ სტუდენტებით მოჭიფვივე ხელოვნების ფაკულტეტიც; მოგვიანებით კი ეს მოედანი თავისუფალი აზრის მამათა – ეტიენ დოლეს მსგავსთა – ეშაფოტად იქცა), აქოთებული ჩიხების ხლართში ამოყოფდა თავს – პარიზის ისეთ ნაწილში, რომელიც ბარონ ოსმანის მსახვრალ ხელს გადარჩენოდა: ასეთები ცოტალა შემორჩენილიყო ქალაქში. უბანს მდინარე ბიევრის კალაპოტი კვეთდა. ბიევრის წყალი აქ თითქოს სასონარკვეთილი უსხლტებოდა დედაქალაქის მინისქვეშეთს, რომელშიც მრავალი წლის წინ გამოემწყვდიათ, მცირე მანძილზე მიედინებოდა ღია ცის ქვეშ და მალევე, აგონიისგან აცახცახებული, სამუდამოდ იკარგებოდა მდორე, წვირითა და მატლებით სავსე სენაში. მობერის მოედნიდან, რომელსაც ახლა სან-ჟერმენის ბულვარი სერავს, პატარა ქუჩები იტოტებოდა:

მეტრ-ალბერი, სენ-სევერინი, გალანდი, ბიუშრი, სენ-ჟულიენ-ლე-პოვრი, უშეტი, მიჯრით მინყობილი ბინძური ფუნდუკებით, რომელთა მეპატრონეებიც, სიხარბით განთქმულები (როგორც ნესი, ოვერნელები), კლიენტს ერთ ფრანკს აგლეჯდნენ ღამის გათევასი. ყოველი შემდეგი ღამე ორმოცი სანტიმი ღირდა, ზენარი კი – დამატებით ოცი სანტიმი.

თუ გამვლელი გათამამდებოდა და ამბუაზის ქუჩასაც შეუყვებოდა, მოგვიანებით სოტონის ქუჩა რომ დაერქვა, დაახლოებით შუა გზაზე, ლუდხანასა (სინამდვილეში ბორდელს) და ტავერნას შორის, სადაც ორგროშიან საძაგელ ღვინოს ყიდდნენ და ასეთსავე გულისამრევ კერძებს ამზადებდნენ (თუმცა იქაური ფასები სორბონის ჯიბეგაფხეკილი სტუდენტებისთვისაც ხელმისაწვდომი იყო), ვინრო ჩიხს მიადგებოდა, რომელსაც მაშინ მობერის გასასვლელი ერქვა, ადრე კი ამბუაზის ჩიხს ეძახდნენ. კიდევ უფრო ადრე აქ ერთ „ტაპი-ფრანს“ ედო ბინა (ასე უწოდებდნენ ათასი ჯურის მანანნალები იმ ტურტლიან სამიკიტნოებს, რომელთა მეპატრონეები, როგორც ნესი, ნაციხარი ავაზაკები იყვნენ და კლიენტებადაც მათნაირი, ვირის აბანოდან ახალგამოსული გარეწრები დაუდიოდათ). ამ ადგილს სხვა რამის გამოც გაეთქვა სახელი: მეთვრამეტე საუკუნეში აქ სამ ცნობილ მკითხავს უცხოვრია, რომლებიც ერთ დღეს იმ მომწამლავი ნივთიერებების კვამლში გამომხრჩვალეები უპოვიათ, რომლებსაც თავადვე თითხნიდნენ და ახრჩოლებდნენ იმ შავბნელ ბუნაგში.

ჩიხის ბოლოს ხის ჩარჩოში ჩასმული, პატარა შუშის ნაჭრებისგან შემდგარი ვიტრინა მოჩანდა გახუნებული აბრით: „ხარისხიანი ძველმანები“. მტვრიან, გაპოხილ შუშებში ძლივს გარჩევდით გამოფენილ საქონელს. გვერდით მალაზიის კარსაც შეამჩნევდით, რომელიც შეღებული თითქმის არავის უნახავს. კარზე ზანზალაკი ეკიდა, პატარა წარწერა კი იტყობინებოდა, მფლობელი მალე დაბრუნდებაო.

თუ ადამიანს მალაზიაში შესვლის სურვილი გაუჩნდებოდა, რაც ძალიან იშვიათად ხდებოდა, და კარიც შემთხვევით ღია დახვდებოდა, მბჟუტავ სინათლეში გაჭირვებით გაარჩევდა მონჯლრეულ თაროებსა და მოყანყალეზულ მაგიდეზზე დახვავებულ, ერთი შეხედვით მიმზიდველ ნივთებს. თუმცა ვინც კარგად დააკვირდებოდა, მაშინვე მიხვდებოდა, რომ ეს ნივთები სრულიად გამოუსადეგარი იყო გასაყიდადაც, გასაცვლელადაც და ნებისმიერი სხვა, თუნდაც ყველაზე იაფფასიანი, საქმიანი გარიგებისთვის: ბუხრის თავის მოსართავები, ყველაზე ღამაზ ბუხარსაც რომ იერს ნაუხდენდა, კედლის საათის ოდესლაც მომინანქრებული ქანქარა, რომელსაც აქა-იქლა შერჩენოდა ლურჯი მინანქარი, ერთიანად ჩაშავებული, ოდესლაც, ალბათ, ღია ფერებით ნაქარგი ბალიშები, ყვავილების სადგამი ამომტვრეული, დაკანრული თაბაშირის ანგელოზებით, გაუგებარი სტილისა და დანიშნულების მოყანყალეზული, პატარა მაგიდები, გასალეზების ჩასაყრელი დაჟანგული კალათა, წარწერებიანი, უცნაური კოლოფები, მდარე გემოვნების, ჩინური ორნამენტით მორთული სადაფის მარაოები, ყალბი ქარვის მძივი, შალის ჩუსტები – ირლანდიური ცირკონებით მოოჭვილი თასმებით, ნაპოლეონის გაქუცული ბიუსტი, დაბზარულ შუშებში ჩამზმარი პეპლები, ოდესლაც გამჭვირვალე ღარნაკში ჩალაგებული მარმარილოს ხილი, ქოქოსი, აკვარელით მოხატული, ყვავილებიანი ძველი ალბომები, ჩარჩოში ჩასმული ლითოგრაფიები (რომლებიც იმ წლებში არანაირ სიძველეს არ წარმოადგენდა). მოკლედ, მალაზიაში შეხეტიალეზული ადამიანი ხელმოკლე ოჯახებიდან გამოტანილ ამ ხარახურას თუ გადაქექავდა, რამეს შეარჩევდა და ფასს ჰკითხავდა მეძველმანეს, რომელიც სრულიად შემთხვევით დახვდებოდა ადგილზე, ისეთ პასუხს მიიღებდა, ნაგვის ყველაზე ხარბ კოლექციონერსაც რომ დაუკარგავდა შეძენის ხალისს.

ხოლო თუ მეძველმანის მალაზიაში მოხვედრილი ადამიანი რალაც მანქანებით მეორე კარსაც შეაღებდა, რომელიც იქაუ-

რობას შენობის ზედა სართულისგან ყოფდა და მორყეული, ხვეული კიბის რამდენიმე საფეხურს აივლიდა (ასეთი კიბე აქვს ყველა ვინრო პარიზულ სახლს, რომლებიც სიგანით თითქმის არ აღემატება შესასვლელ კარს. უამრავ ქუჩაზეა ერთმანეთზე მიწყობილი ასეთი სახლები), დიდ ოთახში აღმოჩნდებოდა, რომლის ავეჯი და მონყობილობა სრულიად განსხვავდებოდა ქვედა სართულზე დახვავებული ნაგვისაგან: არწივის მოვარაყებული თავებით დამშვენებული, მედიდური სამფეხა მაგიდა, XVII საუკუნის კარადა, წითელი ხის წიგნის თაროები ძვირფას ყდებში ჩასმული, საგულდაგულოდ ჩარიგებული ასამდე წიგნით, ამერიკული ყაიდის სანერი მაგიდა ჩასაკეტი უჯრებით. გვერდით ოთახში მდიდრული, ბალდახინიანი სანოლი და სევრის ფაიფურის ნაკეთობებით სავსე სოფლური კარადა იდგა. ოთახს თურქული ყალიონი, ალებასტრის თასი, ბროლის ლარნაკი ამშვენებდა, კედლებს კი – მითოლოგიური სცენებით მოხატული პანოები, ვეებერთელა ტილოები ისტორიისა და კომედიის მუზეუმის გამოსახულებებით და აქლემის ტყავის არაბული მოსასხამები. საკიდზე აღმოსავლური, ქიშმირის ტანსაცმელი ეკიდა, იქვე კონწიალობდა ძველებური, მომლოცველის მათარაც. პირსაბანის ქვედა თაროზე ძვირფასი საპნები და სხვა ჰიგიენური საშუალებები ეწყო. მოკლედ, იქაურობა სავსე იყო იშვიათი, უცხო ნივთებით, რომლებიდანაც ფუფუნების სიყვარული უფრო გამოსჭვიოდა, ვიდრე მათი მფლობელის დახვეწილი გემოვნება.

თუ სტუმარი დიდ ოთახში დაბრუნდებოდა და მიმოიხედავდა, ერთადერთი ფანჯრის წინ, საიდანაც მკრთალი სინათლე შემოდოდა ბინაში, ხალათმოსხმულ მოხუცს შენიშნავდა, ხოლო თუ კისერსაც წაიგრძელებდა, დაინახავდა, რომ მაგიდასთან მჯდარი მოხუცი წერდა. მისი ნაწერის კითხვას ახლა შეეუდგებით და მთხრობელი ალაგ-ალაგ შეამოკლებს ამბავს, რათა მეტისმეტად არ მოქანცოს მკითხველი.

ნუ ელის მკითხველი, რომ მთხრობელი ეტყვის, ჩემდა გასაოცრად, მოხუცში ვილაც ამოვიცანიო. ეს ამბავი ახლა იწყება და ჯერ ნახსენებაც არავინაა. იდუმალი მოხუცის ვინაობა მთხრობელისთვისაც უცნობია და თავადაც სწადია, მკითხველთან ერთად, მისი გარკვევა; ორივენი, უცხო ბინაში შეპარული კაცის ცნობისმოყვარეობით ატანილები, ეცდებიან, მისდიონ ნიშნებს, რომელთაც მოხუცის კალამი ტოვებს ქაღალდზე.

306 ვარ?

24 მარტი, 1897

მიჭირს წერა, თითქოს სულს ვიშიშვლებდე გერმანელი (თუ ავსტრიელი, თუმცა რა მნიშვნელობა აქვს) ებრაელის ბრძანებით. არა, ღმერთმა დამიფაროს! მოდი, ვიტყვი, რჩევით-მეთქი. ვინ ვარ? ალბათ, უფრო უპრიანი იქნება, საკუთარ გრძნობებზე ვილაპარაკო, ვიდრე ჩემს ცხოვრებაზე. ვინ მიყვარს? საყვარელი სახეები არ მაგონდება. ვიცი, რომ გემრიელად ჭამა მიყვარს: რესტორან „ვერცხლის კოშკის“ ხსენებაზეც კი ჟრუანტელი მივლის მთელ სხეულში. ნეტა ეს საყვარულია?

ვინ მძულს? ებრაელები-მეთქი, ვიტყოდი, მაგრამ რადგან ასე მორჩილად ავყევი იმ ავსტრიელი (თუ გერმანელი) ექიმის ნაქეზებას, ესე იგი წყეული ურიების საწინააღმდეგოც არაფერი მაქვს.

ებრაელებზე მხოლოდ ის ვიცი, რაც ბაბუაჩემმა მასწავლა: – ყველაზე უღვთო ხალხიაო, მეუბნებოდა. სწამთ, რომ სიკეთე ამქვეყნად უნდა აღსრულდეს და არა საიქიოში, ამიტომ მხოლოდ წუთისოფლის მოსაპოვებლად, სააქაოს დასამკვიდრებლად იღვწიანო.

ურიის აჩრდილმა წაართვა ნათელი ჩემი ყრმობის წლებს. ბაბუა აღმინერდა იმ მოთვალთვალე, ტყუილით სავესე მზერას, კანს რომ გიშანთავს, მლიქვნელურ ღიმილს, აღრენილი აფთორის ლაშებს, მძიმე, ცოდვიან, გარყვნილ გამოხედვას, ცხვირსა და ბაგეებს შორის სიძულვილით ამოღარულ მშფოთვარე ნაოჭებს, პრეისტორიული ფრინველის კაუჭიან ცხვირს... და იმ თვალებს... ოჰ, იმ თვალებს... გახუხული პურისფერ, მოუსვენარ თვალებს, რომლებსაც სააშკარაოზე გამოაქვს თვრამეტი საუკუნის ბოლმით გაცხოველებული სეკრეცისაგან განადგურებული ღვიძლის სნეულება; ნაოჭებს წლებთან ერთად სიღრმე ემატება და ოცი წლის ებრაელს ბებერივით აჭკნობს და აჩაჩანაკებს. ებრაელს გაღიმებისას ისე ეჭუტება შემუშუპებული უპეები, რომ თვალი აღარც უჩანს. ეშმაკი ბუდობს ამ თვალბეშო, – იტყვიან ხოლმე, ავხორციო, – ამბობდა ბაბუა... როცა წამოვიზარდე, იმასაც მეუბნებოდა, ურია არა მხოლოდ ესპანელივით პატივმოყვარე, ხორვატივით რეგენი, აზიელი ვაჭარივით ხარბი, მალტელივით უმადური, ბოშასავით თავხედი, ინგლისელივით ბინძური, ყალმუხივით გაპოხილი, პრუსიელივით ამპარტავანი და ასტელივით ბილწსიტყვაა, არამედ მუდამ მოუთოკავად ამძუნებულებიცაა, რადგან, წინადაცვეთილს, გაძლიერებული ერექცია აქვსო. თანაც შემზარავია დისპროპორცია მათ ჯუჯისებრ სხეულსა და იმ ვეებერთელა, დასახიჩრებულ ასოს შორისო.

მრავალი წლის მანძილზე ყოველდამე მესიზმრებოდნენ ებრაელები.

საბედნიეროდ, არასოდეს შევხვედრივარ მათ, თუ ტურინის გეტოს მეძავს (თუმცა არასოდეს გამოვლაპარაკებვარ) და ავსტრიელ (თუ გერმანელ) ექიმს არ ჩავთვლით.

გერმანელებს შევხვედრივარ, მიმუშავია კიდეც მათთან. გერმანელი ყველაზე ნაკლებად ადამიანური ცოცხალი არსებაა,

*...მრავალი წლის მანძილზე ყოველდღამე მესიზმრე-
ბოდნენ ებრაელები...*

რაც კი შეიძლება წარმოიდგინოს კაცმა. გერმანელი საშუალოდ ფრანგზე ორჯერ მეტ განავალს გამოყოფს: გონებრივი სიჩლუნგე და საჭმლის მომნელებელი სისტემის გაძლიერებული მუშაობა მათ ფიზიოლოგიურ ჩამორჩენილობას ადასტურებს. ბარბაროსთა შემოსევების დროს გერმანელთა ურდოები ფეკალური მასების ენით აღუნერელ რაოდენობას ტოვებდა გზაზე. მომდევნო საუკუნეებშიც ფრანგი მოგზაური ადვილად ხვდებოდა, გადალახა თუ არა ელზასის საზღვარი, ადამიანის განავლის ზომის მიხედვით, რომელსაც გზადაგზა ხედავდა ხოლმე. ნეტავ მარტო ეს იყოს... გერმანელს ბრომიდროზიც ახასიათებს – მყრალი ოფლი, და ისიც დადასტურებულია, რომ გერმანელის შარდში აზოტის შემცველობა ოცი პროცენტია, მაშინ, როცა სხვა რასების შარდში ის თხუთმეტს არ აღემატება.

გერმანელს მუდმივად აბობოქრებული აქვს ლუდითა და ღორის ძხვეწულით ამოყორილი კუჭ-ნაწლავი. ერთხელ თავად შევესწარი მათ თავყრილობას მიუნხენში: ყოფილი ეკლესიის შენობაში შეკრებილიყვნენ და ინგლისური ნავსადგურივით გაებულათ იქაურობა, ღორის ქონით ყარდა ქალიცა და კაციც, იმხელა კათხები ჩაებლუჯათ, სპილოების ჯოგს მოუკლავდა ნყურვილს, დრუნჩებს უსლაგუნებდნენ ერთმანეთს, ამძუნებულ ძაღლებს ჰგავდნენ, სარცხვინელს რომ უყნოსავენ ერთურთს. მახსოვს მათი მჭახე ხორხოცი, ისე ულაპლაპებდათ ახურებული, გაზეპილი სახეები და ხელები, როგორც ძველი დროის ცირკის ათლეტებს – დაკუნთული სხეულები.

გაუთავებლად ითქრიალებენ ხახაში იმ თავიანთ „გაისტს“: ეს სიტყვა „სულს“ ნიშნავს, მაგრამ გაისტი შვრიისა და ქერის სპირტია, რომელიც ბავშვობიდანვე ათაყვანებს გერმანელებს. ამით აიხსნება ისიც, რომ რაინის გადაღმა მშვენიერი არასოდეს არაფერი შექმნილა: მათი ხელოვნება გულისამრევად მახინჯარსებებიანი ნახატები და მომაკვდინებლად მოსაწყენი პოემებია. მუსიკაზე რომ აღარაფერი ვთქვათ: ვაგნერის

სამგლოვიარო კაკაფონიას რომ თავი დავანებოთ, რომელმაც დღეს ფრანგებიც გამოაშტერა, მაგათი ბახის ქმნილებებიც, რაც კი მომისმენია, ჰარმონიას მოკლებული, ზამთრის ღამესავით ცივია, იმ ბეთჰოვენის სიმფონიები კი ერთი უხამსი, მდაბიური ორგანია.

დილა-საღამოს ლუდისგან დაბიჟვინებულები ვეღარც კი ხვდებიან, რა გულისამრევები და ბინძურები არიან, თუმცა მათ მდაბიობას ყველაზე ნათლად ის ადასტურებს, რომ საკუთარი გერმანელობის არც კი რცხვენიათ. ლუთერისნაირ ავხორც და მუცელლორა ბერს აჰყვენენ (არა, მაინც რანაირად უნდა შეერთო კაცმა ცოლად მონაზონი?) მხოლოდ იმიტომ, რომ ბიბლია დაამახინჯა მათ ენაზე თარგმნით. მოიცა, ვინ თქვა, მეტისმეტი მოუვიდათ ევროპის ორი უდიდესი ნარკოტიკი: ალკოჰოლი და ქრისტიანობაო?

„ღრმას“ უწოდებენ თავიანთ ენას, რადგან ბუნდოვანია, გაუგებარი, ფრანგულივით მკაფიო არაა და არასოდეს გამოხატავს სათქმელს პირდაპირ. გერმანელმა არასოდეს იცის, რის თქმა უნდა და ამ ბუნდოვანებას სიღრმედ ასაღებს. მაგათთან ისეა, როგორც ქალებთან: ბოლომდე ვერასოდეს შეაღწევ. ჩემდა საუბედუროდ, ამ უსახური და უმეტყველო ენის სწავლა – ზმნა თვალისცეცებით რომ უნდა ეძებო წინადადებაში, რადგან არასოდესაა იქ, სადაც უნდა იყოს – ბაბუაჩემმა მაიძულა ბავშვობაში. გასაკვირი არცაა, ავსტრიელების მომხრე იყო. ასე შევიძულე ეს ენაც და მისი მასწავლებელი იეზუიტიც, წკეპლას რომ გადამიჭერდა ხოლმე თითებზე, როგორც კი შეცდომას დავუშვებდი.

მას შემდეგ, რაც გობინომ რასათა უთანასწორობზე დაწერა, სხვა ერზე აუგის თქმა ნიშნავს, რომ საკუთარი უკეთესად მიგაჩნია. მე ეს სულ ფეხებზე მკიდია. რაც ფრანგი გავხდი (ისედაც ნახევრად – დედით – ფრანგი ვიყავი), მივხვდი, რა